

Sygn. akt I ACa 976/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 grudnia 2020 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Sławomir Jamróg (spr.)
Sędziowie:	SSA Regina Kurek SSO del. Izabella Dyka
Protokolant:	st. sekr. sądowy Marta Matys

po rozpoznaniu w dniu 3 grudnia 2020 r. w Krakowie na rozprawie

sprawy z powództwa H. C.

przeciwko Ubezpieczeniowemu Funduszowi Gwarancyjnemu w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Kielcach

z dnia 13 czerwca 2018 r. sygn. akt I C 937/17

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Okręgowemu w Kielcach do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

SSA Regina Kurek SSA Sławomir Jamróg SSO Izabella Dyka

Sygn. akt I ACa 976/18

UZASADNIENIE

Pozwem wniesionym w dniu 29 marca 2017r. (k.36) H. C. wniosła o zasądzenie na swą rzecz Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. kwotę 80000zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 3 czerwca 2016r. tytułem zadośćuczynienia za krzywdę wynikająca z naruszenia dóbr osobistych na skutek śmierci syna W. C. (1), który zginął w dniu 23 czerwca 1997r. w wypadku komunikacyjnym. W uzasadnieniu wskazała, że sprawca wypadku był ubezpieczony u strony pozwanej. Jako podstawę prawną roszczenia powołała art. 448 kc i podniosła, że bieg terminu przedawnienia został przerwany poprzez zgłoszenie ubezpieczycielowi szkody w dniu 29 czerwca 2000r. i zaczął biec na nowo po przyznaniu powódce świadczeń odszkodowawczych, co nastąpiło w drodze decyzji o przyznaniu odszkodowania w dniu 24 sierpnia 2000r.

Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w W. wniósł o oddalenie powództwa , podnosząc w pierwszej kolejności zarzut przedawnienia roszczenia.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2018 r. sygn. akt I C 937/17 Sąd Okręgowy w Kielcach oddalił powództwo (pkt I) i zasądził od H. C. na rzecz Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W. kwotę 7.400 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt II).

Sąd Okręgowy ustalił m.in. , że w dniu 22 czerwca 1997r. W. C. (1) został potrącony przez samochód prowadzony przez W. B.. W wyniku zdarzenia W. C. (1) doznał obrażeń ciała m.in. głowy i kręgosłupa szyjnego, skutkujących jego zgonem. Zarówno bezpośrednio poszkodowany jak i kierujący pojazdem umyślnie naruszyli zasady bezpieczeństwa w ruchu lądowym. Kierujący pojazdem mechanicznym został uznany winnym tego, że będąc w stanie nietrzeźwości (1,12 ‰) oraz nie posiadając uprawnień do kierowania pojazdem mechanicznym jechał i jako kierujący samochodem osobowym marki T. (...) nr rej. (...) popełnił błąd w technice i taktyce jazdy polegający: na tym, że w warunkach ograniczonej przejrzystości powietrza spowodowanej opadami mżawki, nie obserwował w sposób czynny przedpola jazdy w światłach swojego pojazdu i zjechał nieznacznie kołami prawego na pobocze , gdzie doprowadził do potrącenia pieszego W. C. (2) . Za czyn z art. 145§2,3 i 4 dkk w zw. z art. 10§dkk. sprawca został skazany wyrokiem Sądu Rejonowego w R.z dnia 30 sierpnia 1999r. sygn. akt (...)

Pojazd kierowany przez sprawcę wypadku był ubezpieczony w (...) S.A.

W dniu 7 lutego 2000r. H. i T. małż. C. wnieśli do Sądu Okręgowego w P. pozew o zasądzenie od pozwanego (...) S.A. Oddział w K. kwoty 40.000 zł tytułem odszkodowania za śmierć ich syna W. C. (1), podając, że na skutek jego zgonu w wypadku drogowym w dniu 23 czerwca 1997r. uległa pogorszeniu ich sytuacja życiowa. Postępowanie w tej sprawie prowadzone pod sygn. akt(...) zostało na podstawie art.. 177 § 1 pkt 4 k.p.c. zawieszona w dniu 7 czerwca 2000r., z uwagi na to, iż w dniu 16 lutego 2000r. Sąd Okręgowy w W.XX Wydział Gospodarczy sygn. akt (...) ogłosił upadłość strony pozwanej(...)S.A.

Zgłoszenie przedmiotowego wypadku dokonane przez T. C. wpłynęło do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w W.. Wówczas małżonkowie C. domagali się wypłacenia im odszkodowania w kwocie 40.000 zł, ze względu na pogarszającą się sytuację ich i najbliższej rodziny oraz kosztów pogrzebu syna. W dniu 24 sierpnia 2008r. U.F.G. w W. na podstawie art. 51 ust. 4 pkt ustawy o działalności ubezpieczeniowej przyznał H. C. odszkodowanie za śmierć syna w kwocie 15.000 zł oraz koszty pogrzebu w kwocie 1. 564,50 zł. Powódka nie odwoływała się od powyższej decyzji. Analogiczne odszkodowanie za śmierć syna otrzymał od UFG mąż powódki.

Pismem z dnia 26 kwietnia 2016r. kierowanym do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego za pośrednictwem (...) S.A. w W. H. C. wniosła na podstawie art. 448 kc w zw. z art. 24 § 1 kc. o zapłatę kwoty 100.000 zł tytułem zadośćuczynienia za naruszenie dobra osobistego w postaci szczególnej więzi rodzinnej łączącej zmarłego W. C. (1) z nią jako matką, do którego doszło w związku z wypadkiem z dnia 23 czerwca 1997r. Pismem z dnia 2 czerwca 2016r. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w W. zawiadomił, iż nie ma podstaw do rozpatrzenia roszczeń H. C. z uwagi na ich przedawnienie. Od powyższej decyzji powódka w dniu 23 sierpnia 2016r. złożyła reklamację, która wpłynęła do pozwanego w dniu 30 sierpnia 2016r. Pismem z dnia 5 września 2016r. poinformował powódkę, iż brak jest podstaw do zmiany jego stanowiska przekazanego decyzją z dnia 2 czerwca 2016r.

Sąd Okręgowy uznał, że roszczenie uległo przedawnieniu. Wskazał, że krytyczny wypadek drogowy miał miejsce w dniu 23 czerwca 1997r., tj. pod rządami obecnie uchylonego przepisu art. 442 kc. Zgodnie z art. 442 § 2 kc jeżeli szkoda wynika ze zbrodni lub występku, roszczenie o naprawienie szkody ulega przedawnieniu z upływem lat dziesięciu od dnia popełnienia przestępstwa bez względu na to, kiedy poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. W sytuacji więc, gdy krytyczny wypadek miał miejsce w dniu 23 czerwca 1997r., przedawnienie nastąpiło z dniem 23 czerwca 2007r., a więc jeszcze przed wejściem w życie przepisu art. 442¹§2 k.c. (czyli przed dniem 10 sierpnia 2007r.).

Sąd Okręgowy przyjął, że powódka niezasadnie powołuje się na przepis art. 819 § 4 kc. Przepis ten jego zdaniem dotyczy bowiem roszczeń ze stosunku kontraktowego, istniejącego między ubezpieczycielem a ubezpieczającym lub ubezpieczonym. W § 1 tegoż przepisu jest mowa o roszczeniach z umowy ubezpieczenia, a sam § 4 używa sformułowania: „roszczenia o świadczenie do ubezpieczyciela”. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny nie jest zaś ubezpieczycielem i nie odpowiada z umowy ubezpieczenia.

Sąd pierwszej instancji zwrócił też uwagę, że wprawdzie przepis art. 109a ust. 1 ustawy z dnia 22 maja 2003r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych stanowi, że bieg przedawnienia roszczenia poszkodowanego do Funduszu, o którym mowa w art. 98 ust. 1 i la, przerywa się także przez zgłoszenie Funduszowi tego roszczenia, lecz przepis ten został wprowadzony dopiero z dniem 11 lutego 2012r. na podstawie ustawy z dnia 19 sierpnia 2011r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 205, poz. 1210). W dacie zgłoszenia roszczenia Funduszowi, które w niniejszej sprawie pierwotnie nastąpiło w 2000r. przepis taki nie obowiązywał.

W ocenie Sądu pierwszej instancji podniesienie przez pozwanego UFG zarzutu przedawnienia nie było sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. Pozwany bowiem w 2000r. wypłacił powódce 15.000 zł odszkodowanie za znaczne pogorszenie jej sytuacji życiowej po śmierci syna, a odszkodowanie przewidziane przepisem art. 446 § 3 kc obejmowało wówczas oprócz szkody materialnej także elementy natury niemajątkowej. Nadto, gdy pozwany wypłacał odszkodowanie z art. 446 § 3 kc, przepis art. 446 § 4 kc wprowadzający zadośćuczynienie pieniężne za krzywdę doznaną przez najbliższych członków rodziny zmarłego, jeszcze nie istniał, bowiem został wprowadzony dopiero z dniem 3 sierpnia 2008r. : ustawą nowelizującą kodeks cywilny (Dz.U. 2008-1 16.731).

Upływ terminu przedawnienia skutkował więc oddaleniem powództwa.

Apelację od tego wyroku wniosła powódka zaskarżając wyrok w całości, zarzucając naruszenie art. 819§4 k.c. poprzez błędną wykładnię, polegającą na przyjęciu, że przerwanie biegu przedawnienia roszczeń, o którym mowa w §1 dotyczy wyłącznie roszczeń strony umowy ubezpieczenia, i nie dotyczy roszczeń powódki w stosunku do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego, podczas gdy norma ta powinna zostać zastosowana do roszczeń względem U.F.G. Powódka wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i uwzględnienie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego według norm, . Jednocześnie powódka wskazała, że przed zgłoszeniem roszczeń do strony pozwanej powódka i jej zmarły mąż podjęli stosowne czynności zmierzające do zachowania roszczenia w stosunku do pierwotnego dłużnika, w tym wnieśli pozew o odszkodowanie z dnia 7 czerwca 2000r. Ponadto powołała się na zgłoszenie pismem z dnia 29 czerwca 2000r. roszczeń pozwanej za pośrednictwem (...) S.A.

Strona pozwana wniosła o oddalenie apelacji.

W pierwszej kolejności Sąd Apelacyjny zwraca uwagę, że zgodnie z art. 394§1 pkt 1 k.p.c. (mającym zastosowanie w sprawie w poprzednio obowiązującym brzmieniu) zażalenie na zwrot kosztów i określenie zasad ponoszenia przez strony kosztów procesu przysługuje stronie, jeżeli strona nie składa środka zaskarżenia co do istoty sprawy. W tym zaś przypadku wniesiona została także apelacja, która stanowi środek zaskarżenia co do istoty sprawy. Skutkowało to odrzuceniem tego środka odwoławczego na podstawie art. 373 k.p.c. w zw. z art. 370 k.p.c. i art. 397§2 k.p.c.

Z uwagi zaś na sposób rozpoznania apelacji zarzuty postawione w zażaleniu stały się bezprzedmiotowe.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny wskazuje, że ustalony przez Sąd Okręgowy stan faktyczny w zakresie faktu i daty zdarzenia szkodowego, daty wniesienia powództwa i zgłoszenia roszczeń nie był kwestionowany przez strony.

Sąd Apelacyjny prostuje tylko, że zgłoszenie szkody przez powódkę i jej męża wpłynęło bezpośrednio do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego w dniu 29 czerwca 2000r. (pismo z dnia 29 czerwca 2000r. k34/2).

Podana w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia data 4 sierpnia 2008r. wynikała z oczywistej omyłki, albowiem faktycznie powodowie złożyli ponowne zgłoszenie za pośrednictwem (...) w dniu 4 sierpnia 2000r.

Istotne dla rozstrzygnięcia apelacji było: czy do odpowiedzialności Funduszu będzie miał zastosowanie art. 442¹ § 2 k.c., a dla tej kwestii znaczenie miało wyjaśnienie, czy przed datą 10 sierpnia 2007r. roszczenie powódki uległo, czy też nie uległo przedawnieniu. Z dniem 10 sierpnia 2007 r. przepis art. 442 kc został uchylony przez ustawę z dnia 16 lutego 2007 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny (Dz.U. Nr 80, poz. 538), którą dodano także art. 442¹ kc i uregulowano kwestie intertemporalne w ten sposób, że do roszczeń powstałych przed dniem wejścia w życie nowelizacji, a według przepisów dotychczasowych w tym dniu jeszcze nieprzedawnionych, stosuje się przepis art. 442¹ kc. wydłużający termin przedawnienia. Istotne było także czy kwestionując to przedawnienie powódka mogła powołać się na treść art. 819 ust. 4 kc.

Roszczenie do ubezpieczyciela sprawy zostało zgłoszone poprzez wniesienie w dniu 7 lutego 2000r. przez H. i T. małż. C. pozwu do Sądu Okręgowego w P.. Czynność ta doprowadziła do przerwania biegu przedawnienia roszczenia o zapłatę odszkodowania względem ubezpieczyciela na zasadach ogólnych (art. 123§1 pkt 1 kc), czego nie uchyla umorzenie postępowania w sprawie(...), albowiem uzasadnienie tego orzeczenia w zakresie przesłanek zbędności rozstrzygnięcia zostało oparte na domniemaniu, że wierzytelność została zgłoszona do masy upadłości. Czynność wniesienia powództwa stanowiła jednocześnie zgłoszenie zdarzenia objętego ubezpieczeniem. Zawiadomienie takie nie ma charakteru materialnoprawnego lecz jest to czynność faktyczna. Samo więc techniczne zgłoszenie zdarzenia prowadzi do przerwania biegu terminu przedawnienia przeciwko ubezpieczycielowi sprawy na podstawie art. 819§4 kc w odniesieniu do wszystkich roszczeń, w tym także niezgłoszonych lecz wynikających ze zdarzenia objętego ubezpieczeniem. O procesie upadły tj. (...) została zawiadomiona w dniu 12 czerwca 2000r., a treść uzasadnienia orzeczenia w sprawie(...) o umorzeniu postępowania wskazuje na bezsporność okoliczności zgłoszenia do masy upadłości roszczenia, a więc także zawiadomienia o zdarzeniu syndyka masy upadłości ubezpieczyciela. Sąd Apelacyjny w tym składzie zaś odpowiada się za wyrażonym w orzecznictwie stanowiskiem, że zgłoszenie zdarzenia objętego ubezpieczeniem przerywa bieg przedawnienia względem ubezpieczyciela także wówczas, gdy ubezpieczyciela łączyła umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej ze sprawcą (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 października 2017 r. V CSK 685/16 LEX nr 2401099).

Takie stanowisko potwierdza także treść uzasadnienia uchwały Sądu Najwyższego z dnia 6 sierpnia 2020r. sygn. akt (...) wyjaśniająca wątpliwości prawne w tej sprawie.

Gdyby więc nie doszło ostatecznie do utraty bytu prawnego ubezpieczyciela sprawy na skutek upadłości, to czynność powódki i jej męża podjęta w 2000r tj. zgłoszenia zdarzenia objętego ubezpieczeniem., doprowadziłaby do przerwania w stosunku do ubezpieczyciela biegu przedawnienia, także w odniesieniu do wynikającego ze zgłoszonego zdarzenia objętego ubezpieczeniem, choć wówczas jeszcze niezgłoszonego roszczenia o zadośćuczynienie za śmierć osoby bliskiej, które przed dniem 3 sierpnia 2008 miało oparcie w art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c.

Roszczenia względem Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego nie opierają się wprost na umowie ubezpieczenia łączącego ubezpieczyciela ze sprawcą szkody, lecz są roszczeniami względem instytucjonalnego podmiotu odpowiedzialnego gwarancyjnie, ustawowo, za upadłego ubezpieczyciela sprawy.

W wypadku ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej roszczenie poszkodowanego do ubezpieczyciela o odszkodowanie lub zadośćuczynienie przedawnia się z upływem terminu przewidzianego dla tego roszczenia w przepisach o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną czynem niedozwolonym (art. 819§3 kc). Wniesienie więc pozwu przeciwko ubezpieczycielowi tj. przeciwko (...) S.A. stanowiło jednocześnie zgłoszenie roszczenia i przerywało bieg terminu przedawnienia na podstawie art. 123§1 pkt 1 k.c. Zarówno ta czynność jak i zgłoszenie roszczenia do masy upadłości otwierało postępowanie likwidacyjne przed ubezpieczycielem oraz stanowiło określone w art. 819§4 kc zgłoszenie zdarzenia objętego ubezpieczeniem.

W dacie ogłoszenia upadłości ubezpieczyciela (...) S.A. tj. 16 lutego 2000r. obowiązywał art. 51 ust. 4pkt 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990 r. o działalności ubezpieczeniowej (Dz.U.1996.11.62 t.j. ze zm.), zgodnie z którym w przypadku ogłoszenia upadłości zakładu ubezpieczeń do zadań Funduszu należało również zaspokajanie roszczeń osób uprawnionych z tytułu m.in. umów ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych, za szkody powstałe w związku z ruchem tych pojazdów. Na podstawie art. 56 tej ustawy Fundusz przejmował z masy upadłościowej upadłego zakładu ubezpieczeń zobowiązania szkodowe wraz z aktami oraz powinien wypłacić poszkodowanym i uprawnionym świadczenia z umów ubezpieczenia. Fundusz był obowiązany wypłacić odszkodowanie lub spełnić m.in. świadczenie, o którym mowa w art. 51 ust. 2 pkt 1, w terminie do 60 dni, licząc od dnia otrzymania akt szkody od zakładu ubezpieczeń. Akta szkodowe złożone przez pozwanego w niniejszej sprawie wskazują, że UFG otrzymał także odpis pozwu skierowanego przeciwko (...) S.A. z załącznikami wniesiony w sprawie (...) w którym znalazły się zarówno dane o samym zdarzeniu jak i utracie przez powodów osoby bliskiej.

W uchwale z dnia 6 sierpnia 2020r. sygn. akt (...), która na podstawie art. 390§2 k.p.c. wiąże Sąd Apelacyjny w tej sprawie, Sąd Najwyższy wyjaśnił, że: „Zgłoszenie ubezpieczycielowi zdarzenia objętego ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej przerywało w stosunku do Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego - na podstawie art. 819 § 4 k.c. w związku z art. 51 ust. 4 pkt 1 i art. 4 pkt 1 oraz art. 56 ust. 1 ustawy z dnia 28 lipca 1990r. o działalności ubezpieczeniowej (jedn. tekst: Dz.U. z 1996r., Nr 11 poz. 62 ze zm.) - bieg terminu przedawnienia roszczeń niezgłoszonych w postępowaniu prowadzonym przed ubezpieczycielem sprawcy, lecz wypływających ze zdarzenia wyrządzającego szkodę”.

Przedawnienie roszczeń względem funduszu przedawniało się więc w tym samym czasie, co roszczenie poszkodowanego względem ubezpieczyciela do sprawcy szkody. Trzeba zwrócić uwagę, że jakkolwiek U.F.G. nie jest ubezpieczycielem, jednak był on osobą, na którą przeszedł obowiązek spełnienia świadczenia.

Podkreślić należy, że utrwalone jest w orzecznictwie stanowisko, że bieg przedawnienia roszczenia o świadczenie do ubezpieczyciela rozpoczyna się po przerwie od dnia, w którym zgłaszający roszczenie lub zdarzenie otrzymał na piśmie od ubezpieczyciela kończące postępowanie likwidacyjne oświadczenie o przyznaniu lub odmowie świadczenia (wyroki SN z 20 listopada 2014 r., sygn. akt V CSK 5/14 LEX nr 1622339, i z dnia 16 listopada 2017 r., sygn. akt V CSK 31/17 LEX nr 2429629). Definitywne zaś zakończenie postępowania zakończyło się dopiero w dniu 24 sierpnia 2000r. przyznaniem odszkodowania przez UFG, na skutek przejęcia zobowiązania szkodowego od upadłego ubezpieczyciela.

Ponowny bieg terminu przedawnienia został rozpoczęty w dniu 25 sierpnia 2000r. Wskazany w poprzednio obowiązującym art. 442 §2 kc dziesięcioletni termin nie upłynął więc przed dniem 10 sierpnia 2007r. Pozwalało to na zastosowanie art. 442¹ §2 kc, a więc zastosowanie dłuższego, dwudziestoletniego terminu przedawnienia roszczeń o naprawienie szkody, który jest wyrazem uprzywilejowania osób pokrzywdzonych przestępstwem. Poza sporem bowiem jest, że ubezpieczony sprawca wypadku popełnił przestępstwo. Jak wynika z uzasadnienia powołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego wskazany wyżej termin przedawnienia dotyczy także U.F.G. a nie tylko sprawcy czy jego ubezpieczyciela,.

Aktualizuje to konieczność oceny zasadności roszczenia, w kontekście wskazanych przez powódkę prawnomaterialnych przesłanek dochodzonego roszczenia z art. 448 k.c. w zw. z art. 24 § 1 k.c. Tych zaś podstaw Sąd pierwszej instancji w ogóle nie rozważał.

Zawarta w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, odmienna niż wskazana powyżej, ocena skuteczności przedawnienia roszczenia dokonana przez Sąd Okręgowy, musi prowadzić do oceny nierozpoznania istoty sprawy. Zasadność merytoryczna żądania w tej sprawie nie była badana przez Sąd Okręgowy.

Wobec powyższego Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał na podstawie art. 386§4 k.p.c. Sądowi Okręgowemu w Krakowie do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego (art. 108§2 k.p.c.).

SSO Izabella Dyka SSA Sławomir Jamróg SSA Regina Kurek